

137 . Petreștii de Jos | Județ: Cluj | Punct: Cheile Turzii - Peștera Ungurească | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 58927.03

Perioade: Preistorie, Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Paleolitic, Mezolitic, Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, Evul Mediu, Perioada modernă

Categorii sit: Domestic

Autori: Paolo Biagi, Oleg Chitic, Sorin Marcel Colesniuc, Gheorghe Lazarovici, Cornelia Magda Lazarovici Mantu, Cristian Aurel Roman, Angeleski Sote, Michela Spataro, Cosmin Ioan Suciu, Arpád Tatár

Instituții: Universitatea Ca'Foscari Veneția, Italia, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Muzeul de Arheologie "Callatis", Mangalia, Universitatea "Eftimie Murgu", Reșița, Institutul de Arheologie, Iași, Muzeul Castelul Corvineștilor, Hunedoara, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, University of London, UK, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca

Raport

În campaniile 2004-2005 cercetările s-au reorientat ca urmare a încetării colaborării cu partenerul italian în 2004 (nerespectarea protocolului privind plata lucrătorilor și de spălarea în întregime a pământului excavat în campanie, lipsa unui protocol pentru 2005, din lipsa unui partener român care să contribuie cu fonduri) ne-a determinat a reorienta cercetările cu următoarele obiective: identificarea surselor de materie primă (în special pentru artefactele cioplite și argilă); parteneri pentru analiza resturilor osteologice și de cărbune; parteneri pentru plata unor analize C14 pentru epoca cuprului (orizontul cu toarte pastilate și cultura Coțofeni), descoperirile unui atelier de prelucrarea aurului impunând acestea; nevoia deschiderii unui alt sondaj într-o peșteră vecină cu descoperiri de același gen și din aceeași perioadă pentru a verifica caracterul locuiri legat de prelucrarea aurului, deoarece evoluția discontinuă a straturilor de cultură, deranjate de diferite săpături în peșteri nu oferă suficiente materiale stratigrafice de comparat materialele și pentru stabilirea dinamicii evoluției locale.

Peștera lui Binder.

Peștera se află în același perete, mai spre V și mai aproape de cursul de râu cu acces mai convenabil. Studiul asupra depunerilor actuale efectuat cu colegul Cristian Roman a arătat necesitatea unor intervenții de salvare. Săpăturile lui N. Vlassa au identificat o depunere pentru straturile neo- eneolitice identică cu cea din Peștera Ungurească. Săpăturile lui N. Vlassa au rămas deschise, motiv pentru care amatorii de antichități și ceramică pictată au distrus fostul profil fiind în pericol de a se epuiza straturile spre interiorul peșterii. Latura stângă este acoperită de pământul aruncat. De-a lungul profilului a mai rămas cca. 1 m3 de pământ pentru nivelurile superioare ce poate și trebuie excavat și cercetat prelevându-se analize pedologice, de polen, cărbune, micro oase, ceramică. Nivelele paleolitice au adâncime foarte mare și nu este indicată o cercetare a lor fără evacuarea pământului cercetat de N. Vlassa ce trebuie spălat și căutat pentru obiecte de metal prețios (bogăția ceramicii cu toarte pastilate indică o locuire intensă).

Peștera Ungurească.

Din campania 2003-2004 în mod deosebit reținem atenția cu descoperirea unui atelier pentru prelucrarea podoabelor de aur, din epoca cuprului. Acesta este format din amenajarea în peșteră a unei construcții susținută de stâlpi, cu unul din pereți din împletituri de nuiele. Pe aceeași latură a construcției de afla un cuptor de o formă deosebită, cu o latură, de din spre intrare distrusă de căutătorii de antichități și ceramică pictată în perioada 1996-2002. Cercetările din campaniile precedente s-au oprit în nivel 1a, iar pe alocuri la baza nivelului 1b, deoarece au apărut mai multe obiecte mărunț de aur, în diferite nivele. Au fost epuizate orizonturile cu depuneri din vremea epocii cuprului (orizontul cu toarte pastilate). Cercetarea s-a

oprit pe nivelurile din vremea culturii Petrești (nivelurile 3).

Stratigrafia. Îndreptarea profilului nu fost încheiată nici în această campanie, deși suprafața de lucru nu depășea 1 m², deoarece succesiunea de straturi (bine păstrată în partea de E a săpături c. F5, parte F6), deranjări ulterioare din vremea culturii Coțofeni, epoca bronzului, medievale și moderne și descoperirea, în continuare, a unor mărunte obiecte de aur precum și existența a numeroase resturi de microfaună, și nevoia recoltării de resturi pentru diferite analize, multe din probele luate în campania precedentă nu erau folositoare, fiind amestecate în zona carourilor D și E.

Din vremea epocii cuprului (orizontul cu toate pastilate nivelurile 1b și 2) au fost constatate peste 12 subniveluri, marcate de straturi de cenușă și cărbune. Straturile diferă ca nuanță de culoare și prin structură, dar se pot distinge prin păstrarea pe orizontală a unui număr mare de fragmente ceramice și oase dispuse pe orizontală în zona podelei și cu o înclinare la marginea construcției.

Construcția din peșteră. Dimensiunile acesteia nu pot fi stabilite deoarece suprafața nu a fost lărgită. Aceasta a avut podeaua amenajată pe o structură de pari, poate și nuiete (studiul acesteia nu este încheiat), iar pe partea de vest, unde se afla cuptorul avea un perete de nuiete scund, de numai 0,30 – 0,40 m. Peretele mergea până la înălțimea gurii cuptorului. Structura peretelui consta din stâlpi masivi groși de 10-13 cm, dispuși la cca. 0,80 m distanță, aceștia susțineau foarte probabil un acoperiș, deoarece din tavanul peșterii picură în mai toate anotimpurile. Peretele era din pari înfiți vertical, groși de 2-3 cm, dar din loc în loc erau mai groși, de cca. 5-6 cm la distanță de 2-4 cm unul de altul ceea ce permitea o împletitură de nuiete sau coji de copac (tei ?!) sau chiar fără împletire. Înălțimea nu prea înaltă fiind dată de fragilitatea structurii.

Cuptorul. Cuptorul avea gura spre construcție. El funcționează doar pe durata a 3-4 etape ale construcției (din nivelurile 2b4c până 2b0) unele din nivelurile construcției fiind peste vatra cuptorului. Peretele nu continua mai înalt de gura cuptorului deoarece resturile menajere foarte bogate erau aruncate în spatele cuptorului și peretelui. La construcția cuptorului se sapă un șanț în care se pune lut galben amestecat cu pietriș (argila din zonă) apoi o bază pentru vatră. La baza vetrei sunt urme de nuiete. Urmează vatra care era bine bătută având două lipituri. Cuptorul avea formă emisferică, la gură avea o vatră înclinată spre construcție, în marginea din spre interiorul peșterii avea o gaură la nivelul vetrei orientată din spre construcție spre mijlocul cuptorului, foarte probabil servea ca loc pentru foale de aer pentru întărirea focului. Cuptorul avea un stâlp central cu profilul în formă de pișcot. Stâlpul central separa cuptorul în două camere, o cameră de alimentare cu lemne, alta foarte probabil pentru metalul topit, deoarece avea un mic prag care limita scurgerea dar oferea și posibilitatea de a pune creuzete. Vatra cuptorului era foarte fin amenajată, mai ales în faza doua. Gaura de suflat funcționează în ambele etape. Gaura are o lipitură subțire în care erau și fragmente de cărbune (manevrarea foalelor a afectat, poate, gaura). Bolta cuptorului era distrusă și căzută în cuptor. Starea slabă de ardere a exteriorului nu ne-a permis a constata cum a fost finisată. Cuptorul era parțial săpat în stratul Petrești, iar unele fragmente Petrești ajung în partea din spatele cuptorului, foarte probabil la nivelarea spațiului pentru locul de foale.

Materialul arheologic. Chiar pe fundul complexului, pe cel mai vechi nivel de călcare (2b4c) a fost descoperită o vază din pastă neagră. Are o formă de patulater, cu colțurile buzei trase în sus iar pe muchii alveole și toate pastilate, similară uneia descoperită mai de mult tot din Chei, atribuită etapei Bodrogheresztúr B, nu însă etapei finale, mai toate descoperirile din Chei aparțin unor etape timpurii ale orizontului cu toate pastilate. În toate nivelurile apar numeroase fragmente ceramice cu toate pastilate, cu sau fără decor, mai rar cele încrustate cu alb, un număr mare de oase, în special de la vite mari și cerb.

Și în această campanie au fost descoperite un număr mare de podoabe de aur (mărgel diam. 7,5 mm și mărgelușe cu diam. 1,57 mm) precum și resturi de piele îmbrăcate în foițe de aur. Au fost descoperite fragmente de foițe și o foiță cu o suprafață de cca 7-12 cm², făcută cocoloș fie pentru a fi rebătută, fie dosită. Foaia de aur îndoită a apărut în nivel 2b0, când este abandonat cuptorul. Ea a fost găsită sub un fragment ceramic. Cocoloșul de foiță de aur are 1,5 x 3,5 cm fiind exclus să se piardă, mai de grabă socotim ca a fost ascuns sau pică de undeva și fragmentul ajunge peste el. Mai amintim o plăcuță aflată la cca. 3 m distanță de atelier în pământul aruncat dintr-o veche secțiune situată la marginea unei alte vetre, tot din orizontul cu toate pastilate, cercetată de noi în urmă cu 9 ani. Piesa a fost lipită și cusută sau nituită de o haină, curea sau căciulă de piele.

Descoperiri aparținând orizontului cu toate pastilate sunt numeroase și deosebit de bogate în Chei. Din săpăturile lui N. Vlassa și mai vechi sunt amintite în peșterile: Ungurească, Balica, Cetățeaua Mică, Cetățeaua Mare, Binder, Hornarilor, Călăștur, iar în alte stațiuni la Feldioara- Dealul Cetății, la Galații Bistriței, La Vințu de Jos pe Dealul Satului, la Carei - Bobald VII, iar din descoperiri mai recente la Fundătura, o locuință [2]. Exploatarea, prelucrarea aurului este destul de răspândită în epoca cuprului în Transilvania în orizonturi contemporane la Ariușd, Bobâlna, Moigrad, Oradea și Tg. Mureș [2]. Prelucrarea aurului nu este o problemă nouă, dar numeroasele descoperiri mărunte (micile mărgel), unele în faze de prelucrare nefinisate (cele mărunte din acest an), descoperirea unor plăcuțe de aur, foițe de aur, elemente de la podoabe, tăieturi din foițe sau plăcuțe, cuptorul toate dovedesc existența unui atelier.

Caracterul locuirii. O singură problemă rămâne în studiu și anume caracterul locuirii de durată sau sezonier. Deoarece studiul urmelor resturilor nu este încheiat, iar cercetările din acest an au fost cel mai puțin amestecate, un răspuns definitiv nu putem da. Existența numeroaselor orizonturi cu cenușă și cărbune, de nuanțe, grosimi și culori diferite de îndeamnă spre o locuire periodică, sezonieră, la începutul sezonului cald când sunt cele mai optime condiții pentru spălătul aurului din Arieș. De altfel în țară sunt peste 120 de puncte aurifere [3] dintre care cca. 12 sunt în vecinătatea Cheilor Turzii, înspre munte la E și S.

În cadrul cercetărilor interdisciplinare, întreprinse în aceste zone, au fost prevalat diferite probe pentru analize cât mai complexe: analize pe ceramică Petrești și CCTLNI (granulometrie, difracție cu raze X, secțiuni subțiri: Letiția Ghergari – Corina Ionescu [4], Michaela Spătaru [5] avem deja primele rezultate stabilindu-se proveniența materialului, temperaturi de ardere, tehnologii de modelare, lustruire ș.a. [4]. Au fost întreprinse expediții româno - austriece [6] pentru a se verifica dacă sunt folosite sursele de calcedonii și lemne silicifiate semnalate în Chei și în masivul geologic (Munții Trascăului) din care fac parte [5], confirmându-se folosirea unor surse dar și existența unor schimburi pe spații mai largi de silex [6] și obsidian [8].

Cercetările trebuie extinse la Peștera lui Binder și luate măsuri de salvare de închiderea profilului lui N. Vlassa. La Peștera Ungurească cercetarea trebuie extinsă cu cca. 1 m spre E, cca. 1,3 m³ de depuneri. MN Brukenthal a preluat spălarea materialelor rămase din colaborarea cu italienii. Suntem în tratative cu colegi americani pentru colaborare și analize.

Informații suplimentare online

[Raportul 3462 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://mapserver.cimec.ro)
